

Paaspreek

*Christus opgestaan uit de doden, sterft niet meer
De dood zal niet meer over hem heersen" (Rom. 6, 9)*

“QUOD AUTEM VIVIT, VIVIT DEO”.

“Zijn Leven is een Leven voor GOD”.

Rom.6,10

*Surrexit Dominus*¹⁾). “De HEER is opgestaan: Deze woorden hebben de eerste Paasmorgen ook verscheidene malen geklonken, zoals nu het “*Christus woskrese*”...“*Christus is verrezen!*. De zonder ophouden herhaalde groet is in de Russische Kerken nog over heel de wereld te horen: hun “Zalig Pasen”, wat wij ook telkens herhalen die morgen, wanneer wij bekenden ontmoeten. Ongetwijfeld een zinvolle groet, die het huidig Pasen aan het eerste Pasen bindt.

Maar wat een diep verschil van klankbord schijnt er te bestaan, waartegen deze groet toen en nu weerklinkt! Toen...de vrouwen met haar: “*surrexit!*: Hij is verrezen! worden belachen en afgedaan als: beuzelpraat ²⁾. De Emmaüsgangers met hun verhaal over de herkenning van Jezus bij het breken van het brood worden niet geloofd(Mc.16,13). De “elf”, die luid tegen hen in getuigden, dat de Heer echt verrezen was³⁾, moesten toch nog kort daarna overtuigd worden door JEZUS met betasting en het eten van een stuk vis ⁴⁾

Op hun beurt vonden de apostelen met hun: “*Vidimus Dominum: wij hebben de Heer gezien*”. geen gehoor bij Thomas ⁵⁾. Alle boodschappen van en over de verrezen Heer kunnen een echte geloofsaanvaarding niet losslaan bij de leerlingen, op de verrijzenisdag niet en lang daarna evenmin. De Heer Zelf met zijn verschijnen aan de leerlingen, dat als een eerste Paasintroitus metterdaad verkondigde: “*Resurrexi et adhuc tecum sum* ⁶⁾: Ik ben verrezen en Ik blijf U bij”.) werd voor een spook aangezien. Zelfs Maria Magdalena vroeg met al haar liefde – die toch zo scherpziende heet – aan de verrezen Heer Zelf: “Waar hebt ge Hem neergelegd?” ⁷⁾, omdat zij alleen nog maar een dode Jezus kende. De getuigen der waarheid, zowel als het hartsgetuigenis: allebei verstaan zij de verrijzenis niet. Niets ervan! En dan zwijgen wij nog maar over het vloeken en verwensingen, waarmee priesters en landvoogd de boodschap der soldaten: “JEZUS is verrezen: het graf is leeg” zullen beantwoord hebben. De allereerste PAASMORGEN was een morgen van verwarring en vertwijfeling, van duisternis en schemer: geen blij Paaslicht verhelderde hen, geen “LUMEN CHRISTI” dat nu zo vaak weerklinkt, vrolijkte hen op.

¹ Luc.24,34

² Luc.24,11

³ Luc.24,34

⁴ Luc.24,39-41.

⁵ Joh.20,25

⁶ Psalm 138,18

⁷ Joh.20,15(Mattheus Verdaasdonk)

En nu?...Ik aarzel. Wanneer ik op de schijn afa, zou ik moeten zeggen: nu een klankbord, dat op de groet: "*Christus woskrese*" terug echoot: "*Christus woskrese*: De Heer is verrezen, ja, de Heer is waarlijk verrezen". Maar ik durf het niet te doen. Schijn bedriegt. Is Pasen nog wel een verrijzenis feest? Of werd het "christelijk" lentefeest? Ik aarzel. Ik ben bang, dat het gemakkelijk gehoor, hetwelk de Paasgroet vindt, voortkomt uit het feit, dat het geen echte Pasen meer is; Ik geloof, dat het innerlijk, de ziel, het geloof eraan ontbreekt. Onze groet is ook zo neutraal: "Gelukkig Pasen", "blij Pasen" op z'n hoogst "Zalig Pasen". Hij kan met iedere inhoud worden opgevuld. Hadden we de oorspronkelijke, in Rusland behouden, groet maar bewaard. Die is sprekender. Ik geloof, dat men vandaag de dag voor de *echte* Paasgroet doof is. Waarom?

De houding der eerste hoorders van de boodschap over de verrijzenis, zoals die door JEZUS Zelf was uitgegeven, is meer te vertrouwen dan de onze. Die boodschap is iets onmenselijks: en daarom buiten en boven verwachting. Wij beschouwen het allemaal als te gewoon, te vanzelfsprekend. Verrijzen is werkelijk alleen geloofszaak: het moet niet zo licht aanvaard worden. Degenen, die de Heer Zelf zagen en betastten⁸), met hem aten, dronken, en sliepen⁹): met Hem baden en spraken¹⁰). Die Hem kenden van binnen en van buiten¹¹): die twijfelden. He is verdacht, als wij, die Hem iet zagen, zo vlot geloven. Is dat wel geloof? Ik ban bang. Verrijzen hoort tot een geheel ander wereld dan onze wereld van vlees en bloed.¹²) van weten en verbeelding. Daarom verzetten allen zich ertegen oorspronkelijk. En tot het uiterste! Waarom? Omdat wij, mensen, ons aan het verrijzen niet verwant voelen. Wij, mensen, moeten ofwel van ons lichaam, van de stof uitgaan, als wij de toekomst van ons bestaan – dat donkere gat – inkijken, en dan is er alleen volledige ondergang te verwachten, zoals heel de natuur die weerspiegelt, en die wij ook gelaten aanvaardden voor ons lichaam met heel de natuur.; ofwel moeten wij van onze geest, van onze ziel uitgaan – wat veel zeldener gebeurt – en dan kennen we direct allen eeuwigheid en onsterfelijkheid, maar onveranderlijkheid ook, d.w.z. van nature, vanzelfsprekende blijvendheid, die hoegenaamd niet verbaast daarom. In beide gevallen zijn wij "van de partij" en berusten wij. Beide inzichten zijn ons connatureel, verwant, innerlijk eigen: ze liggen ons en wij aanvaardden ze vanzelf. Dat is niet zo met de verrijzenis: die ligt ons verre, zowel in voorstelling als in verwachting. Maar JEZUS heeft ons de Verrijzenis als een onbetwistbaar feit nabij gebracht en JEZUS heeft daardoor de twee tegenpolen verenigd in een eeuwig raadsel, dat een eeuwige verrassing blijft: eeuwige lichamelijke, blijvende vergankelijkheid, een lichaam, dat niet meer sterft. Dat is verrijzen, zoals GOD het ziet. Zó alleen ziet GOD het., niet anders. Dat is verrijzen enkel en alleen, niet anders. Dit is bij uitstek voorwerp van geloven,

⁸ 1Joh.1,1),

⁹ Hand.10,41

¹⁰ Mt.19,13

¹¹ Hand.1,21

¹² Mt.16,17

dit is uiteraard mysterie, geheim, en dit is zelfs zo voorwerp van geloven, dat het er toetssteen van wordt in het oog van de Apostel¹³). Dat is het ook metterdaad! Daarom voegde JEZUS de naar-weten-over-de-verrijzenis-tastende Thomas toe: "Het is zaliger erin te geloven!" ¹⁴). Niet anders dan geloven. Niet zien in ieder geval.

Verrijzen is de twee tegenstellingen, die ons het meest vanzelfsprekend onverzoenlijk schijnen te zijn, verenigen: ons bewust meeleven en mee-ondergaan van dag tot dag van het: *Cotidie morimur*: dagelijks sterven wij¹⁵) verenigen met het "*semper idem et in saecula*: altijd blijvend en in eeuwigheid" ¹⁶) met het "*anni ejus non de deficiunt*": zijn jaren vergaan niet meer"¹⁷). Verrijzenis aanvaarden is zeggen van het lichaam, hetwelk "doodsmoe neertuimelt en op de baar valt" ¹⁸), dat zijn jaren niet kantelen, niet tuimelen meer. Werkelijk dat is een spook! En toch reëel zich opdringend: met wonden in handen en voeten en zijde ¹⁹), etend een moot gebakken vis ²⁰), omklemd door een vrouwenhand²¹): dat vlees eeuwig, onveranderlijk, onkwetsbaar, onaanraakbaar!

Inderdaad, de VERRIJZENIS is onmenselijk, want onbegrijpelijk. Zij heeft het irreële over zich, dat aan een spook moet doen denken.²²). Zij prikkelt daarom sterk de vraag naar het bewijs en zij doet speuren naar de zin, de betekenis ervan, al gebeurt dit laatste soms in te grote nieuwsgierigheid en het eerste in te sterke ongeloof. De mens wil feit en werkelijkheid van de Verrijzenis aantonen. Is al wat zin heeft, maar ook alleen dat, geen werkelijkheid? Is ons verstand niet het peilglas voor de werkelijkheid, omdat het zijn aard is uit te gaan van en open te staan voor de werkelijkheid? Is een ontmoeting met het onbegrijpelijke met het tegensprekelijke, geen klinkend bewijs voor het onzinnige, onmogelijke daarvan? Moest het verstand daarom niet uiterst huiverig staan tegenover het verrijzen, dat minstens schijnbare tegenspraak leek samen te brengen en een raadsel, een eeuwig raadsel poneerde?

De Apostelen, de leerlingen, de vrouwen, allen, waren niet zo onattent op het verrijzenisgebeuren, maar juist zéér attent, te attent als mens, en daarom twijfelden en aarzelden zij, daarom geloofden zij niet en verwierpen zij. Dat was een oprechte houding van mensen, die nog nadachten, geen machine, geen mechanismen waren, 'mensen van de vier en twintig uur, die aan het vijf en twintigste uur voorafgaan' (Virgil Gheorghiu). Maar het was een houding van hen als mens, al te

¹³ 1Kor.15,14

¹⁴ Joh.20,29

¹⁵ 1Kor.15,31

¹⁶ Hebr.13,8

¹⁷ Hebr.1,12

¹⁸ J.H.Leopold: *Laatste wil van Alexander*, in: *Verzamelde Verzen*, bl.108

¹⁹ Joh.20,27

²⁰ Luc.24,42-43

²¹ Mt.28,9

²² Luc.24,37

menselijk: dat mag onze houding niet zijn. Wij moeten op deze dag weer proberen te *gelooven* in de VERRIJZENIS. Wij moeten dat! CHRISTUS' verrijzenis is ook onze verrijzenis: het is onze zaak, waarom het gaat. Dat eist, dat wij het onmenselijke, het goddelijke van de verrijzenis weer inzien.

Wij vragen dus terecht: *wat is verrijzen?* Verrijzen, dat is leven *na* de dood en ook *uit* de dood. Dat is onmenselijk en alleen maar in geloof te aanvaarden. Ons gemeenzaam is het leven uit het leven. De geboorte, dat intieme leven van moeder en kind, dat intieme elkaar verstaan van man en vrouw, als zij een kind verwekken, dat verstaan wij vanzelf. Wat is ons meer nabij dan de wieg? Wat werd daarom het gezelligste, huiselijkste, menselijkste feest in heel de reeks van JEZUS' mysteriën? Het kribbetje en de Kerstnacht! Verrijzen – het einde van JEZUS – is leven *uit* de dood en leven *na* de dood.

O, als het leven wegvloeit uit aderen en longen, dan zien wij zo'n neergang zo duidelijk, dat wij terecht zeggen: Nu is het afgelopen, nu is het: het einde, nu is alles voorbij: het is volbracht²³). Dood is dood. Breng het dode lichaam weg; het hoort niet meer bij ons, bij ons, die leven en willen blijven leven. Het hindert ons. Geen leven met de dood en na de dood en uit de dood". Een dode over huis is unheimisch, een kerkhof vreemd: een eiland van stilte in een wereld vol gerucht van het leven. Dood is dood, en leven is leven: *and never the twain shall meet* (R.Kipling) : nooit komen die bij elkaar, evenmin als Oost en West. Werkelijk zo is het! Wat moet dan het verrijzen?

Verrijzen is de confrontatie van het leven met de dood. Het leven gruwte daarvan: de apostelen, de leerlingen, de vrouwen, Maria Magdalena, ze hadden gelijk, schoon gelijk! Verrijzen is de positie van het zijn, van de werkelijkheid tegenover het niets, het niet-zijn, het onwerkelijke. Dat staat tegen. *Non cuutuntur*: die hebben geen omgang met elkaar, evenmin Joden en Samaritanen²⁴). Maar zoals JEZUS, die gewoonte brak, en als jood de Samaritanen opzocht – en wat voor een het eerst?- zo ook zocht Hij de verrijzenis, bracht tegendelen bijeen, liet het leven opbloeien uit de dood. Het nieuwe leven: niet weer in en uit de moederschoot, zoals Nicodemus alleen als oplossing zag²⁵) maar uit dood en graf. De stof moest eeuwig wezen, zijn en niet-zijn ontmoeten elkaar en huwden aan elkaar. Het vergankelijke, zwakke lijf staat sterk als een jonge god.

Waarom deed JEZUS dat? Waarom is dit de visie van GOD op het leven: deze ontmoeting met de dood? Wel, heel eenvoudig: deze ontmoeting met zijn tegen-

²³ Joh.19,30

²⁴ Joh.4-9

²⁵ Joh.3,4

deel doet het leven pas volop zichzelf zijn en zichzelf bewust worden. We zeggen het P.C.Boutens na: “En alleen is *leven* leven, als het tot den dood ontroert”.²⁶⁾

Het leven! Ach, wat is leven? Klaagt een ander dichter. Een droom ²⁷⁾. Wilt gij dus het antwoord? Ziet naar uw *Uitersten*, en ge zult het weten. Leert de moeder ook niet, wat haar kind voor haar was? Als de doodgraver het wegsluit onder de harde koude zerk, zozeer verscheiden van haar zachte warme moederschoot? Leert de geliefde niet, wat de beminde was, als zij of hij heen is, voor goed, als zij of hij naar hem of haar verlangen kan zonder einde, omdat de beminde de dood verkoos en de geliefde het leven liet, als er geen antwoord meer komt op de klacht: Egidius, waer bestu bleven?”, omdat “die derwaert gaan en keren niet”, ²⁷⁾ zelfs niet met een simpele groet? Of beter nog, meer sprekend: leert de man ooit, wie zijn vrouw is, en leert de vrouw wel ooit, wie haar man is? Als zij elk voor zich niet zichzelf vergeten, als zij niet doodgaan aan zichzelf, sterven, afsterven? Is de hoogste vorm van het leven: het liefde-leven, geen ontmoeting met de dood en van daaruit alleen verstaanbaar? Slechts als de man niet meer zichzelf zoekt, niet meer zichzelf is, dood is voor zichzelf, slechts dan heeft hij lief; als hij zich vergeten heeft, dood is voor zichzelf, dan leeft hij uit de dood. En hetzelfde geldt voor de vrouw. De ware liefde zoekt zichzelf niet en is alleen bedacht op de ander²⁸⁾, is die ander, is zichzelf niet meer. ²⁹⁾

Daarom is JEZUS verrezen – en zal Hij ons óók laten verrijzen – om ons in de dood het leven te leren, dat geen leven is voor zichzelf, maar een leven is voor God. Wij moeten immers het leven leren, en wij leren het slechts goed in de dood. JEZUS deed dat voor in zijn sterven en verrijzen, waarvan geschreven staat: “zijn sterven was een sterven voor goed: Hij was Zichzelf niet meer: en toen werd Zijn leven een leven voor God ³⁰⁾ Want verrijzen is niet alleen een leven ná de dood en *uit* de dood, maar ook een leven als *in* de dood, een leven als een dode. Dát is het ware leven: “niet ik leef, maar CHRISTUS, maar God leeft in mij” ³¹⁾. *Quotidie morimur*: dagelijks sterven wij dus aan onszelf. Dat is zo zalig. Want als ik sterf, ontdek ik pas mijzelf, ben ik pas mijzelf. Als ik sterf, *kán* ik verrijzen d.i. eeuwig zijn, want stervende ontdek ik: “*non omnis moriar*: ik sterf niet heel en al”.³²⁾ Ik ben geest. Ik blijf. *Ik* blijf, en daarom zal ik verrijzen, want zonder lichaam ben ik “IK” niet meer en blijf ik dus niet. Stervend en in de dood ontdek ik de geest, d.i. het schepsel, de persoon, en zo ontdek ik mede dat ik meer van God ben dan van mijzelf. En omdat ik van God ben, meer dan van mijzelf, ben ik eeuwig, moet ik eeuwig blijven, net als God. Stervend ontdek ik dat God mij meer nabij is, dan ik het ben aan mij zelf:

²⁶⁾ P.C.Boutens: *Goede dood, wiens zuiver pijpen*, uit: *Stemmen*

²⁷⁾ Calderon: *La vida es sueno: Het leven is een droom*.

²⁷⁾ *Lied van Heer Halewijn*

²⁸⁾ *1Kor.13,4-5*

²⁹⁾ *Gal.2,20*.

³⁰⁾ *Rom.6,10*.

³¹⁾ *Gal.2,20*

³²⁾ Horatius: *Carmina* 3,30,6

intimior intimo meo ³³) Daarin ervaar ik goddelijke vastheid, die niet verdwijnt. Ik, d.i. de mens, de hele mens, ik zal blijven en dus *moet* ik verrijzen. Want mijn lichaam moet ook eeuwig zijn. Stervend ontdek ik mijn ware 'IK', en dat ik meer tot God ben dan tot mij zelf. Niet ik, maar HIJ! Stervend ontdek ik daardoor ook – vaak zo laat – de heiligheid, d.i. het voor God-zijn en niet meer-voor-zichzelf-zijn. Sterven is de ontmoeting van mijzelf met God., bij wie ik hoor. Ik ontdek mijn ware zelf, en daarin ontdek ik God: Ik ontdek God, en daarin ontdek ik steeds meer mijzelf. Stervend sta ik daarom open voor het verrijzen, want ik leerde mijn ware leven kennen, d.i. het eeuwige leven, het leven voor God, mijn leven voor God, het gewone aardse leven voor God. Sterven is daarom voor een mens moeten verrijzen. Wie in de dood blik, ziet: hij is overwonnen. De mens is eeuwig in Gods oog en volgens Gods kijk; de dood is maar een straf, geen innerlijk noodzaak en dwang van de natuur. De mens, die lichamelijk leeft van uit en op een eeuwige geest, is uiteraard geroepen tot een eeuwig mensenbestaan. Pas als ik sterf, ontdek ik dat, ervaar ik dat. In het tegennatuurlijke ondergaan van de ondergang leer ik wat wel bij mij past door contrastwerking: en niets is zo leerzaam. Zo komen leven en dood elkaar nabij, zó nabij dat grote denkers zich vertwijfeld de vraag stellen: “Wie weet, of leven niet sterven is en sterven leven?³³) Sterven en verrijzen zijn daarom ook verwant. Het Geloof, dat ons leven helemaal voor God weet, ontdekte dit. Sterven aan ons zelf is leven voor God! Verrijzenis de ontmoeting van mij en Hem, en Hij is God. Verrijzen is: “Wij”-zijn: God en ik. Verrijzen is gemeenschap van ons en God. Verrijzen is de ‘einmalige’ ontdekking van wat er is tussen ons en God: en deze ontdekking wordt ons eeuwig leven. Wij ervaren dat God voor eeuwig mens wilde zijn, om alle mensen eeuwigheid te schenken in hun menselijkheid. Zoals er ook een ontdekking is van wat er leeft tussen man en vrouw, in eens, en nooit raken zij elkaar meer kwijt, want liefde is eeuwig en eindigt niet, zo is er ook een ontdekking tussen ons en God. Dat is de verrijzenis. De hele eerste Paasdag was daarom heel begrijpelijk een dag van ontmoetingen, van ontmoetingen met God in het vlees. Verrijzenis is de ontdekking tussen God en mijzelf., dat ik juist om Hem eeuwig ben, al ben ik eindig. Het eindige wordt eeuwig in God. Het is weer net als tussen de liefde tussen man en vrouw, wier beider eindige, beperkte levenshorizon tot in het oneindige verwijd wordt door de liefde.

Het verrijzen laat het leven niet meer voor onszelf, maar voor God, heel alleen: *vivit Deo*³⁴) Verrijzen is dat leven voorgoed. Het is echt: “*Resurrexi et adhuc tecum sum*”: “Ik ben verrezen en ik ben nog bij U, ik blijf bij U, voorgoed, nu nooit meer los van God.!” VERRIJZEN is heiligheid, menselijke heiligheid: leven van de geest in en door het vlees. Dat leven van de geest zondert ons af heel alleen voor God. Want de geest is uiteraard meer voor God dan voor zichzelf. Deze afzondering,

³³ Augustinus, Confessiones 3,6,4

³³ Euripides, Socrates, Plato.

³⁴ Rom.6,10

deze afscheiding van de wereld en eigen zelf, die een algehele toewijding aan god inleidt: dat is heiligheid, klinkklare heiligheid. VERRIJZENIS is HEILIGHEID, is bovennatuurlijke richting op God rechtstreeks naar lijf en ziel: daarom is de verrijzenis alleen christelijk, de onsterfelijkheid niet. Het leven zonder verrijzenis maakt ons ófwel één met de wereld van stof en vlees: dan achten wij ons als ³⁵⁾ voor eeuwige ondergang of hoogstens voor eeuwige kringloop bestemd en blijven zo *binnen* de wereld; ófwel belooft het ons onsterfelijkheid der ziel, en der ziel alleen, die onbeweeglijkheid en onbederfelijkheid is uit onszelf: een op-ons-zelf zijn dus, onwrikbaar: wij blijven zo binnen onszelf: het laat ons ófwel op de wereld ófwel op onszelf terugvallen; het kent geen voor-God-zijn volledig. Dat laatste eist het Christendom. Want het Christendom is Heiligheid. Het is dan ook niet verwonderlijk, dat wij bidden; *'Per Sanctam Resurrectionem Tuam, libera nos Domine: door Uwe heilige Verrijzenis, verlos ons Heer: (Litanie van Alle Heiligen.)*

Als het Christendom Heiligheid is enerzijds en staat of valt met de Verrijzenis anderzijds, dan moet de Verrijzenis bij uitstek heilig zijn, zoals de Hemelvaart bij uitstek wonderbaar heet. Zij is dat ook. Want zij voert ons naar God terug. De ontmoeting met GOD, waardoor wij niet meer onszelf zijn, zal ons zalig gelukkig maken. Zij is een bron van blijdschap, die wij vonden achter de doodslijn. De ongelukken van deze tijd mogen zo ook een ontmoeting met de dood voor haar zijn. Dan kunnen wij vertrouwen. Want dan ontmoette zij God ook. En dan kan zij leven. Ook de wereld kan vandaag de dag ontdekken: "Niet wij, maar HIJ!" Heiligheid ligt binnen haar gezichtskring., ja in haar blikveld. Optimisme dus! Ook voor de wereld is het PASEN!

AMEN!

³⁵ H.Roland Holst(*Aan de dood, in: Verzonken grenzen* of J.H.Leopold (*Uit de Rubaijat, in: Verzamelde Verzen*, bl.92)